

Handläggningsråd för blodsockerbehandling vid typ 2 diabetes

Allmänläkarkonsulterna

Målvärden för glukoskontroll (Läkemedelsverket 4:2017)

Patient	HbA1c-mål (Medel P-glukos)	Kommentarer
<p>Nydiagnostiserad patient (5-10år).</p> <p>Hos patienter med längre duration och utan samsjuklighet < 52 om detta kan nås utan biverkningar eller hypoglykemier</p>	<p>42-52 (7-8,4)</p>	<p>42-48 eftersträvas hos patienter:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 50-55 år eller yngre • Avsaknad av manifest hjärt-kärlsjukdom eller andra komplicerande faktorer eller samsjuklighet • Om behandlingen inte innebär allvarlig hypoglykemirisk
<p>Om problem att uppnå lägre målvärde på grund av biverkningar eller hypoglykemier</p>	<p>53-69 (8,5-10,9)</p>	<p>Värden i de övre intervallet vid:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Biologisk ålder > 80 år • Allvarlig hypoglykemiproblematik • Manifest hjärt-kärlsjukdom
<p>Skör patient, svår kronisk sjukdom, hög ålder eller kort förväntad överlevnad</p>	<p>HbA1c-mål bör inte användas (5-20)</p>	<p>Behandlingen bör inriktas på att undvika malnutrition samt symtom på hyper- och hypoglykemi</p>

Att tänka på

- Fastställ diagnosen och ge tydliga besked.
- Typ 2 eller Typ 1? LADA? MODY?
- *I tveksamma fall vid åldersgränser, normalvikt, återkommande hypoglykemier på låg insulindos: Kolla C-peptid och antikroppar mot ö-celler (GAD-ak och IA2-ak).*

- Vilken eller vilka är den grundläggande störningen vid typ 2 diabetes? Insulinresistens? Insulinbrist? Båda?
- Lär känna din patient! Psykosocial situation, inställning till sjukdomen och livstilförändringar mm.
- Diabetesutbildning för att få en delaktig och ansvarstagande patient.
- Identifiera ev orsaker till dålig metabol kontroll. Läkemedel? Hypertyreos? Hyperkortisolism? Alkohol (kontrollera Peth?)

Huvudbudskap

- Sätt HbA1c-målvärde i samband med diagnos och i samråd med patienten.
- Intervention av levnadsvanor utgör grunden. Viktnedgång vid övervikt och fetma på minst 5%.
- Fysisk aktivitet minst 150 minuter per vecka.
- Rökstopp.
- Metformin utgör grunden av behandlingen som bör inledas i anslutning till diagnos samt fortgå så länge kontraindikationer inte föreligger.
- Om patienten inte når sitt målvärde under 3(-6) månader, lägg ett läkemedel till.
- De flesta läkemedel kan kombineras men inte DPP-4 hämmare och GLP-1 receptoragonister då de har samma verkningsmekanismer.
- SU och långverkande insulin kan undantagsvis kombineras men större risk för hypoglykemi och viktuppgång.

Behandlingsalgoritm diabetes typ 2

FÖRSTA LINJEN

METFORMIN utgör grunden för behandling av Typ 2 diabetes och bör i regel inledas i anslutning till diagnos och fortgå så länge kontraindikationer inte finns. Har kardioprotektiva effekter även med så låg dos som 500mg /dag.

Starta med 500mg x 2 i anslutning till måltiderna för att minska risk för bivekning. Öka dosen till max 3g/dag men doser högre än 2g/ dag ger marginell vinst för HbA1c minskning.

- Om målvärde ej uppnåtts efter 3 månader i fulldos eller om biverkan av metformin, lägg till eller ersätt med ett eller flera av de andra läkemedel.
- Utvärdera eller omvärdera var 3:e mån.
- Kräv HbA1c-minskning på minst 5 mmol/mol för att betrakta ett preparat som effektivt.

ANDRA LINJEN

Patientgrupper/situationer där särskilda övervägande bör göras vid val av lämpligaste glukossänkande läkemedel som tillägg eller alternativ till metformin:

1. SYMTOMGIVANDE HYPERGLYKEMI

- Lämpligt: **INSULIN**
Kommenterar: Omprövas när stabil, god glykemisk kontroll uppnåtts.

2. MANIFEST HJÄRT-KÄRLSJUKDOM

- Lämpligt: **Empagliflozin, Kanagliflozin.**
Om dålig effekt eller biverkningar : **Liraglutid, Semaglutid**
- Kan övervägas: **Pioglitazon** (om hjärtsvikt inte föreligger), DPP-4-hämmare, Insulin

3. HJÄRTSVIKT

- Lämpligt: **Empagliflozin, Kanagliflozin**
- Kan övervägas: Samtliga läkemedelsgrupper med undantag för Pioglitazon och saxagliptin
- Olämpligt: Pioglitazon, Saxagliptin
- Kommentar: Diuretisk effekt gemensam för klassen SGLT-2-hämmare.
- OBS: Vid behandling med SGLT-2-hämmare försiktighet hos patient med risk för fotgrängrän.

4. BRISTANDE INSULINPRODUKTION MED OGYNNSAM VIKTNEDGÅNG OCH HÖGA P-GLUKOSVÄRDEN:

- Lämpligt: **Insulin**
- Tveksamt/olämpligt: Övriga
- Kommentar: Överväg annan diagnos (typ 1, pankreasinsufficiens av annat skäl). Kontrollera C-peptid.

5. UTTALAD FETMA:

- Lämpligt: **GLP-1-RA, SGLT-2-hämmare, Akarbos**
- *Kan övervägas:* DPP-4-hämmare
- *Tveksamt/olämpligt:* Insulin, SU, Metaglinider, Pioglitazon

6. OPROPORTIONERLIGT HÖGA INSULINDOSER I FÖRHÅLLANDE TILL BMI

- Lämpligt: **Pioglitazon**
- Kan övervägas: **DPP-4-hämmare, GLP-1-RA**
- Kommentarer: Pioglitazon lämpligt för patienter med insulinresistens utan uttalad fetma om inga kontraindikationer finns.

7. BEHOV AV TA SÄRSKILD HÄNSYN TILL RISK FÖR HYPOGLYKEMI:

- Lämpligt: **Alla** utom insulin, SU och metaglinider

8. NEDSATT NJURFUNKTION (GFR < 60 ML/MIN)

Observera att metformin är kontraindicerat vid GFR < 30ml/min!

- Lämpligt: **DPP-4-hämmare, insulin, GLP-1-agonister (liraglutid, semaglutid och dulaglutid) om GFR >15**
- Kan övervägas: Metaglinider, Pioglitazon
- Tveksamt/olämpligt: övriga
- Kommentar: försiktighet med pioglitazon vid grav nedsatt njurfunktion på grund av risk för vätskeretention och hjärtsvikt.

9. STEROIDBEHANDLING I DOS SOM PÅVERKAR BLOD-SOCKRET:

- Lämpligt: **insulin**
- Kommentar: Används vid symtomgivande hyperglykemi när dosökning av ordinerad glukossänkare är otillräcklig.

10. BEHANDLING MED ANTIPSYKOTISKA LÄKEMEDEL:

- Lämpligt: **läkemedel med viktreducerande eller viktneutral effekt**
- Tveksamt/olämpligt: SU
- Kommentar: Antipsykotiska läkemedel ensamt, i synnerhet om det är kombinerat med ohälsosamma levnadsvanor, kan medföra en ogynnsam metabol situation.
- Veckoberedning av GLP-1-RA kan ge ökad följsamhet till behandling. **Semaglutid**

11. ÄLDRE OCH SKÖR PATIENT:

- Prioritera nutrition, välbefinnande och säkerhet (minimera risk för hypoglykemi)
- Mål för glu: 5-20 (inga värden under 5 och helst få över 20)
- Undvik metformin (risk för laktatacidos), SU (risk för långdragna hypoglykemier) och SGLT-2-hämmare vid nedsatt njurfunktion
- DPP-4-hämmare (Januvia eller Trajenta) är säkert vid njursvikt och viktneutral. Inga allvarliga hypoglykemier. Kräver kvarstående insulinproduktion.
- Mix insulin främst på morgonen och ev en liten dos på eftermiddagen. Om dåligt matintag NPH insulin istället.

Insulinbehandling

Patienten bör få basal information om behandling med insulin samt klara egenmätning av blodsockret.

1. Vid förhöjt fastglukos: NPH-insulin till natten (KI 21-22). Dos: 0,1-0,2 E/kg som höjs med 2-4 E varannan dag tills att F-glu nått 5-8 mmol/mol.
2. Vid postprandiell glukosstegring gör man en helhetsbedömning av patientens situation, överväga andra glukossänkande läkemedel ska prövas innan patienten ordineras insulin.
3. Vid postprandiell glukosstegring måltidsinsulin och mix-insulin har likvärdig effekt på HbA1c.
4. Om NPH-insulin orsakar nattliga hypoglykemier och metabolt mål inte uppnås vid dosreducering kan långverkande insulin-analoger (glargin, detemir) övervägas.

Dokumenterad effekt och egenskaper för glukossänkande läkemedel

Läkemedelsgrupp	HbA1c-minskning	Viktförändring	Risk för hypoglykemi	Vid nedsatt njurfunktion (GFR < 30)	Visad riskreduktion för CVD och mortalitet
Metformin	↓↓	→		Nej	CVD, mortalitet
SU	↓↓	↑	↑	Nej	
Repaglinid	↓↓	↑	↑	Försiktighet	
Acarbos	↓	→		Nej	
Glitazoner(pioglitazon)	↓↓	↑		Försiktighet	CVD (dock ökad risk för hjärtsvikt
DPP-4-hämmare	↓(↓)	→		Ja	
GLP-1-receptoragonist	↓↓	↓		Liraglutid, dulaglutid och Semaglutid får ges om GFR > 15	CVD, mortalitet (liraglutid, Semaglutid)
SGLT-2-hämmare	↓↓	↓		Nej	CVD, mortalitet(empa, kana)
Insulin	↓↓↓	↑	↑↑	Ja	

Insuliner

Basinsulin	Produktnamn	Duration
Humaninsulin NPH (medellångverkande)	Insulatard Humulin NPH Insuman Basal	12-18 timmar
Insulin glargin 100E/ml (långverkande insulinanalog)	Abasaglar Lantus Lusduna	Upp till 24 timmar
Insulin glargin 300E/ml	Toujeo	>24 timmar
Insulin detemir (långverkande insulinanalog)	Levemir	12-20 timmar
Insulin degludek (långverkande insulinanalog)	Tresiba	>24 timmar
Snabbverkande insulin		Duration(maxeffekt)
Humaninsulin	Actrapid Humulin Regular Insuman Rapid	4-6 tim (1,5-2,5 tim)
Måltidsinsulin		
Insulin aspartat	Novorapid, Fiasp	2-4 tim (0,5-1 tim)
Insulin lispro	Humalog	2-4 tim (0,5-1 tim)
Insulin glulisin	Apidra	2-4 tim (0,5-1 tim)

Sammanfattning glukossänkande läkemedel exklusive insulin

	Generiskt namn	Produktnamn	Verkningsmekanism	Biverkningar
Metformin	Metformin	Metformin Glucophage	Ökar insulinkänslighet med ökat upptag glu i muskelceller och fett Minskar nyproduktion glu i levern Förmodligen ökar glukosupptaget i tarmen och ökar serum nivåer GLP-1, påverkar blodfetter, trombogenes, fibrinolys	25% :illamående, lösare avföring, ökad gasbildning 5%: intolerans Lactatacidos
SU	Glibenklamid Glipizid Glimepiride	<i>Daonil</i> <i>Mindiab</i> <i>Amaryl</i>	Stimulerar insulinfrisättning	Hypoglykemi viktuppgång
Metaglinider	Replaglinide	<i>Repaglinide,</i> <i>NovoNorm</i>	Stimulerar insulinfrisättning	Hypoglykemi Viktuppgång
Glitazoner	Pioglitazon,	Pioglitazon, Actos	Ökar insulinkänslighet med ökat glukosupptag i cellerna och minskar glukoneogenes. Effekt efter 1-2 mån	Viktuppgång, vätskretention, ödem, hjärtsvikt Ökad frakturnrisk hos kvinnor Risk för blåscancer
Akarbos	Akarbos	Glucobay	Fördröjer glukosupptaget i tarmen	GI-biverkningar
SGLT-2-hämmare	Kanagliflozin Dapagliflozin Empagliflozin	<i>Invokana</i> <i>Forxiga</i> <i>Jardiance</i>	Hämmer reabsorptionen av glukos i njuren Sänker BT??	Törst, större urinmängd Nasofaryngit Genitala candidainfektioner Euglykemisk ketoacidosis Liten ökning av amputationer och frakturer (kanagliflozin)

				Hypoglykemi?
GLP-1-RA (direkt aktivering av receptor för GLP-1)	Exenatide Lixisenatide Dulaglutide Liraglutide Semaglutid	<i>Byetta, Bydureon</i> <i>Lyxumia</i> <i>Trulicity</i> <i>Victoza</i> <i>Ozempic</i>	Glukosberoende ökad insulinfrisättning och minskad glukagonfrisättning Fördröjd magsäckstömning Minskat aptit	Illamående, kräkningar och diarré (brukar försvinna efter ett par veckor)
DPP-4-hämmare (hämning av nedbrytning av kroppset GLP-1)	Linagliptin Saxagliptin Sitagliptin Vildagliptin	<i>Trajenta</i> <i>Onglyza</i> <i>Januvia</i> <i>Galvus</i>		Inga kända

[Prislista, dygnsdoser](#) (Diabeteshandboken)

Socialstyrelsens riktlinjer 2017

Hälsa- och sjukvården bör

- erbjuda personer med typ 2-diabetes metformin som monoterapi om det inte finns intolerans eller kontraindikationer (**prioritet 1**)
- erbjuda personer med typ 2-diabetes insulin som tillägg till metformin (**prioritet 3**)
- erbjuda personer med typ 2-diabetes och manifest hjärt-kärlsjukdom GLP-1-analogen liraglutid eller SGLT-2-hämmaren empagliflozin (**prioritet 3**)

Hälsa- och sjukvården kan

- erbjuda personer med typ 2-diabetes repaglinid eller sulfonureider som monoterapi eller som tillägg till metformin (**prioritet 4**)
- erbjuda personer med typ 2-diabetes behandling med GLP-1-analoger, DPP-4-hämmare eller SGLT-2-hämmare som tillägg till metformin (**prioritet 5**)
- erbjuda personer med typ 2-diabetes GLP-1-analoger, DPP-4-hämmare eller SGLT-2-hämmare som monoterapi (**prioritet 7**).

Hälsa- och sjukvården kan i undantagsfall

- erbjuda personer med typ 2-diabetes akarbos som tillägg till metformin eller som monoterapi (**prioritet 9**)
- erbjuda personer med typ 2-diabetes pioglitazon som tillägg till metformin eller som monoterapi (**prioritet 10**).

Dokumentet är framtaget av distriktsläkare Sonia Bertogna i samarbete med endokrinolog Marianne Gjörup.